

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Karla Šimky a soudkyň JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Evy Šonkové v právní věci žalobce: **S METAL s. r. o.,** se sídlem Veveří 456/9, Brno, zastoupený Mgr. Jaroslavem Marténkem, advokátem se sídlem Slavíčkova 827/1a, Brno, proti žalovanému: **Finanční úřad pro Jihomoravský kraj,** se sídlem nám. Svobody 4, Brno, ve věci žaloby na ochranu proti nečinnosti žalovaného v řízení vedeném pod č. j. 949642/14/3003-05402-708394, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2016, č. j. 31A 85/2016 – 92,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2016, 31A 85/2016 – 92, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Rozhodnutí krajského soudu a jemu předcházející rozhodnutí žalované

[1] Žalobou podanou u Krajského soudu v Brně se žalobce domáhal toho, aby soud uložil žalovanému vydat meritorní rozhodnutí o výsledku daňové kontroly vedené u žalobce ve věci daně z přidané hodnoty za zdaňovací období květen až září 2013 a před vyměřením říjen 2013 v řízení vedeném pod č. j. 949642/14/3003-05402-708394.

[2] Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 25. 8. 2016, č. j. 31A 85/2016 – 74, vyzval žalobce k zaplacení soudního poplatku za žalobu ve výši 2000 Kč ve lhůtě 10 dnů.

[3] Žalobce podáním ze dne 13. 9. 2016 požádal o osvobození od soudního poplatku; v něm uvedl, že se následkem postupu žalovaného dostal do stavu, kdy má vynaložit na zaplacení soudního poplatku před krajským soudem částku, s jejímž zaplacením nepočítal, kterou nemá v rezervě a kterou nemůže uhradit za stávající situace, kdy žalovaný vydal dva zajišťovací příkazy na dosud nestanovenou daň z přidané hodnoty ve výši cca 40 000 000 Kč. Žalobce se tak dostal do situace, kdy kromě práva užívání ojetého motorového vozidla je odříznut od možnosti jakkoli disponovat se všemi peněžními i nepeněžními prostředky (obě rozhodnutí žalovaný vynutil exekucí na majetek žalobce). Žalobce dále uvedl, že soustřeďoval všechny své peněžní prostředky na bankovních účtech a jen minimum jich držel v pokladně, protože všechny platby prováděl bezhotovostním platebním stykem. Postup daňových orgánů přivedl žalobce do stavu druhotné platební neschopnosti a je ve vztahu k němu prakticky likvidační. Žalobce má závazky v řádu miliónů korun a nemá z čeho je hradit. Za takové situace mu nikdo neposkytne ani úvěr. Pro doložení své situace odkázal žalobce ve svém návrhu na uvedené zajišťovací příkazy a účetní závěrku, přičemž tyto dokumenty byly připojeny k žalobě. Krajskému soudu bylo dále zasláno prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, výkaz zisku a ztráty ke dni 31. 8. 2016, rozvaha k témuž dni a přiznání k dani z přidané hodnoty za období červen až srpen 2016.

[4] Z těchto údajů krajský soud zjistil, že žalobce disponuje krátkodobým finančním majetkem ve výši 374 000 Kč, krátkodobými pohledávkami ve výši 39 352 000 Kč a zásobami ve výši 192 000 Kč. Pasiva jsou tvořena především účetní ztrátou z minulých let ve výši 14 862 000 Kč a úvěry ve výši 10 175 000 Kč. Krátkodobé závazky dle rozvahy představují částku 4 524 000 Kč. Z uvedeného krajský soud dovodil, že úhrada částky ve výši 2000 Kč nebude mít pro žalobce takový dopad, který by naplnil požadavky pro plné osvobození od soudních poplatků. Krajský soud zároveň uvedl, že jestliže žalobce tvrdil, že soustřeďoval své prostředky zejména na bankovních účtech a jen minimum v hotovosti, nijak soudu nedoložil rozdělení těchto prostředků, tedy nesdělil a nedoložil soudu stav pokladny a bankovních účtů. Proto krajský soud žalobci osvobození od soudních poplatků nepřiznal a shora označeným usnesením jeho žádost zamítl.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[5] Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) v zákonné lhůtě kasační stížnost, a to z důvodů, že „*soud I. stupně neúplně zjistil skutkový stav věci (§ 205 odst. 2 písm. d) o.s.ř.), dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním (§ 205 odst. 2 písm.e) o.s.ř.) a věc nesprávně právně posoudil (§ 205 odst. 2 písm.g) o.s.ř.).*“

[6] Stěžovatel namítl, že samotné šetření o jeho majetkových poměrech bylo provedeno neúplně a byl z něj proto vyvozen nesprávný závěr o možnostech úhrady soudního poplatku. Pokud jde o to nejpodstatnější, tj. o vymahatelnost a použitelnost pohledávek stěžovatele v řádech desítek milionů korun, ty jsou v podstatné míře tvořeny prostředky zadrženými žalovaným v řízení, v němž jsou podle názoru stěžovatele průtahy. Stěžovatel vyjádřil přesvědčení, že měl-li soud tvrzení a důkazy stěžovatele za nedostatečné, měl jej vyzvat k jejich doplnění, aby byly zjištěny nejen jeho majetkové poměry, ale také jeho možnost soudní poplatek uhradit. Stěžovatel uvedl, že je připraven svá tvrzení

prokázat. Stěžovatel dále vysvětlil, že nemá žádné prostředky, které by použil na úhradu soudního poplatku, neboť všechen jeho disponibilní majetek žalovaný zajistil formou zajišťovacích příkazů. Stěžovatel rovněž namítl, že se soud nezabýval hospodářskou využitelností stěžovatelova majetku (za situace, je-li s ním zakázána dispozice), možnostmi jeho zpeněžení či vlivem zpeněžení na hospodářské poměry stěžovatele a možnosti jeho dalšího podnikání. S ohledem na uvedené navrhl stěžovatel usnesení krajského soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

[7] Žalovaný se ke kasační stížnosti stěžovatele nevyjádřil.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom neshledal vady uvedené v odstavci 4, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[9] Procesním předpisem, dle kterého se vede řízení před správními soudy, a tedy i řízení o kasační stížnosti, je soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), a nikoliv občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), jak mylně uvádí stěžovatel v podané kasační stížnosti. S ohledem na podobnost právní úpravy osvobození od soudních poplatků v § 36 odst. 3 s. ř. s. a § 138 o. s. ř. i jejich shodný účel a s ohledem na uplatněné stížní důvody však lze věc i tak projednat.

[10] Nejvyšší správní soud pak v souladu s rozhodnutím rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19 (č. 3271/2015 Sb. NSS), nevyžadoval zaplacení soudního poplatku za tuto kasační stížnost.

[11] Kasační stížnost je důvodná.

[12] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *„[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*“

[13] Nejvyšší správní soud v prvé řadě konstatoval, že při rozhodování o přiznání osvobození od soudních poplatků je nutno vycházet z toho, že „*§ 36 odst. 3 s. ř. s. stanoví výjimku z pravidla - soudní poplatky jsou účastníci řízení z dobrých důvodů (zejména kvůli omezení podání k soudům na ta, která jsou vskutku vážně míněna, a kvůli částečnému krytí nákladů na fungování justice) zásadně povinni platit a pouze výjimečně mají být od této povinnosti osvobozeni*“ (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, č. 2099/2010 Sb. NSS).

[14] Současně je při posuzování návrhu na osvobození od soudních poplatků třeba brát v potaz účel institutu osvobození. Tímto účelem je ochrana práv účastníka řízení, pokud

by mu mohla vzniknout vážná újma na jeho právech kvůli nedostatku finančních prostředků, která by mu v důsledku neschopnosti zaplatit soudní poplatek bránila účinně chránit svá práva v řízení před soudem. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovateli finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. Navrhovatel žádající o osvobození od soudních poplatků proto musí v prvé řadě osvědčit, že jsou v jeho případě splněny zákonem stanovené předpoklady. Důkazní břemeno o tom, že jsou shora uvedené předpoklady splněny, nese navrhovatel (viz např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 - 95, č. 2163/2011 Sb. NSS).

[15] Z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že *„[p]ovinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje*“ (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, č. 537/2005 Sb. NSS).

[16] Je však třeba zdůraznit, že přestože soud nezjišťuje z úřední povinnosti majetkové poměry účastníka a důkazní břemeno o tom, že jsou předpoklady pro osvobození splněny, nese navrhovatel, při posuzování, zda jsou uvedené předpoklady splněny, nemůže soud zůstat zcela pasivní (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2012, č. j. 8 As 64/2012 – 12). Rovněž lze odkázat na rozsudek ze dne 24. 9. 2008, č. j. 1 As 63/2008 - 34, podle něhož povinnost doložit nedostatek prostředků je sice na účastníkovi řízení, a nikoli na soudu, avšak pokud z předložených důkazů není možné dostatečně posoudit majetkové a sociální poměry žadatele a ověřit si jeho tvrzení, měl by soud žadatele poučit v tom smyslu, jakým způsobem může svá tvrzení prokázat, aby v řízení neutrpěl újmu.

[17] Ve stěžovatelově věci je pak za podstatné možno označit závěry uvedené v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2015, č. j. 2 As 259/2015 – 41. V něm soud dovodil, že *„[t]vrdí-li účastník řízení před správním soudem pro účely rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků, že nemá dostatečné prostředky, avšak existují-li pochyby o pravdivosti účastníkova tvrzení, je na soudu, aby si, pokud možno v součinnosti s účastníkem, dalším šetřením učinil co možná nejpřesnější obraz o tom, jaké jsou skutečné majetkové poměry účastníka.*“ (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2015, č. j. 2 As 153/2015 – 27).

[18] V nyní posuzované věci dle Nejvyššího správního soudu takové pochyby vyvstaly, s ohledem na shora zmíněnou judikaturu však nebylo namístě žádost o osvobození od soudních poplatků pro nevěrohodnost předložených údajů zamítnout. Měl-li soud pochybnosti o tvrzeních stěžovatele ohledně množství volných prostředků a možnosti dispozice s nimi, bylo na místě pokusit se tyto pochybnosti odstranit a stěžovatele ke sdělení a doložení těchto rozhodných skutečností vyzvat.

[19] Nelze odhlédnout ani od skutečnosti, že stěžovatel vede více řízení (s ohledem na vyloučení věcí k samostatnému projednání usnesením krajského soudu ze dne 9. 8. 2016,

č. j. 31A 85/2016 – 70) a že byl jeho majetek postižen zajišťovacími příkazy žalovaného na dosud nestanovenou daň z přidané hodnoty v částce cca 40 000 000 Kč.

[20] Na krajském soudu tedy bude ověřit, zda i přes vcelku značné „dimenze“, v nichž stěžovatel podle předložených účetních výkazů hospodaří (jednotlivé kategorie jeho majetku či závazků dosahují stovek tisíc či miliónů Kč), je za současné specifické situace (postižení jeho majetku exekučními příkazy) a s ohledem na to, že údajně své závazky hradil a platby přijímal prakticky výhradně bezhotovostně a všechny tyto prostředky mu měly být exekučně postiženy, schopen uhradit soudní poplatek ve výši 2000 Kč. Není vyloučeno, že aktuální majetková situace stěžovatele může být vskutku taková, že uvedenou částku si není schopen nyní žádným rozumným způsobem opatřit. Na druhé straně jde o natolik nevysokou sumu, že bude na stěžovateli, aby o tak výrazné míře své aktuální finanční bezmoci přinesl velmi pádné argumenty. Zejména na něm bude, aby na výzvu soudu popsal důkladně a přesvědčivě svou aktuální majetkovou situaci i v tom smyslu, že uvede, z čeho hradí svůj běžný „bazální“ provoz (běžnou administrativu společnosti, tj. správu datové schránky, vyřizování korespondence, komunikace s obchodními partnery a další běžné úkony včetně např. nyní běžících zastupování v řízeních před správními soudy či správními orgány), a že ani přes patřičné úsilí si není schopen částky na soudní poplatky opatřit.

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Nejvyšší správní soud na základě shora uvedeného dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná. V souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. proto zrušil napadené usnesení krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud bude v dalším řízení vázán výše uvedeným právním názorem Nejvyššího správního soudu (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[22] Ve věci Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti zpravidla bez jednání, když neshledal důvody pro jeho nařízení.

[23] V novém rozhodnutí ve věci krajský soud podle § 110 odst. 3 s. ř. s. rozhodne i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. února 2017

JUDr. Karel Šimka
předseda senátu